

Eneolit

Eneolithic

Bezměřov (okr. Kroměříž) „Nivky“.

Eneolit. Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archeologické centrum Olomouc, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3152675N; 17.3144861E

Záchranný archeologický výzkum na lokalitě Bezměřov, trať „Nivky“ byl proveden pracovníky Archeologického centra Olomouc, p. o., v době mezi 19. a 28. červencem roku 2021 v předstihu na ploše určené na stavbu skladu materiálu pro plánovanou investiční stavbu budoucího VTL plynovodu Moravia. Investorem stavby byla společnost NET4GAS, s. r. o. V průběhu výzkumu byl zachycen jeden hliník a dále tři sídlištní jámy v superpozici. Získán byl malý inventář málo signifikantních fragmentů keramiky, štípaná industrie čítající čtyři kusy a dvě poloviny dvou přeslenů. Na základě těchto nálezů spadají zkoumané objekty rámcově do období eneolitu.

Literatura

Neuveveno.

Summary

Four archaeological features were examined within a rescue excavation in “Nivky” field at the Bezměřov site (Kroměříž District), providing no culturally significant material. The examined features can be generally dated to the Eneolithic period.

Vít Záhorský

Bílovice (k. ú. Bílovice u Uherského Hradiště, okr. Uherské Hradiště)

„Padělký u boru“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Ojedinelý artefakt. Povrchový sběr. Průzkum. Uložení nálezu: Slováké muzeum v Uherském Hradišti, p. o.

Lokalizace: WGS-84 – 49.0828097N, 17.5599361E

Z polní trati „Padělký u boru“ rozkládající se na rozhraní katastrů obcí Bílovice a Místřice je známo především rozsáhlé sídliště kultury s moravskou malovanou keramikou (Kuča, Škrdl 2006, Bartík 2018). Nedaleko od něj (na katastru Bílovic) byly v nedávné minulosti doloženy také blíže nespecifikované lidské aktivity nositelů kultury zvoncovitých pohárů v podobě drobné dýky bez rukojeti či hrotu, vyrobené z bavorského deskovitého rohovec typu Baierdorf (Bartík et al. 2017). Při následujících povrchových prospekcích lokality se podařilo nalézt další kamenný artefakt související se zdejšími pozdně eneolitickými lidskými aktivitami. Po typologické stránce může být determinován jako drobný segment s doklady výrazného, do plochy zabíhajícího lesku na jedné z delších hran (obr. 1). Zatímco jedna z ploch

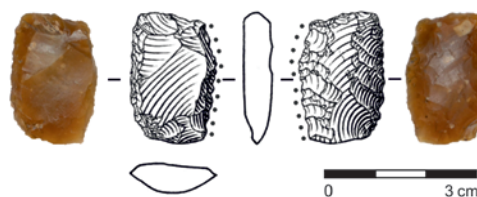
vykazuje známky precizně provedené plošné retuše, druhá má retušování jen jednu z hran. Segment je vyroben z eratického silicitu a jeho rozměry činí 25 × 17 × 6 mm (hmotnost 3,15 g). Prozatím není stále jasné, jaký druh komponenty tyto nálezy reprezentují (sídliště, orbou poškozené hroby, pouze ojedinělé nálezy?), a proto bude nutné věnovat lokalitě další pozornost.

Literatura

Bartík, J. 2018: Neolitický model keramického trůnu z Bílovic u Uherského Hradiště. *Slovácko* LIX, 133–145.

Bartík, J., Šebela, L., Přichystal, A. 2017: Pozdně eneolitické silicové dýky z Místřic. *Slovácko* LVIII, 119–130.

Kuča, M., Škrdl, P. 2006: Bílovice (okr. Uherské Hradiště). *Přehled výzkumů* 47, 101.

Obr. 1. Bílovice. Segment kultury zvoncovitých pohárů. Foto J. Bartík, kresba J. Brenner.

Fig. 1. Bílovice. Segment of a Bell Beaker culture artefact. Photo by J. Bartík, drawing by J. Brenner.

Summary

An isolated chipped Late Eneolithic artefact was found in Bílovice – “Padělký u boru” field (Uherské Hradiště District). Typologically, it can be determined as a small segment with evidence of a distinctive polish along one of its longer sides continuing into the surface (Fig. 1).

Jaroslav Bartík

Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město)

„Stránská skála III“, „Na Slatinsku“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Sídliště, areál těžby. Plošný odkryv. Badatelský výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 49.1871400N, 16.6811100E

V roce 2021 pokračoval další etapou systematický výzkum exploatačně-díleňského areálu na Stránské skále (dále jen SS) u Brna. Pozornost byla věnována poloze SS III, na které se podařilo v předchozím roce identifikovat formou drobných sondáží čtyři nové pravěké objekty (Bartík, Škrdl 2021). Pro detailnější výzkum byl vybrán jeden z těchto objektů, který obsahoval ve

výplni sondy největší množství archeologického materiálu a zároveň se nachází nejbližší k oblasti předpokládané exploatace rohovců. Podle předcházející geofyzikální prospekce lokality (Milo, Tencer 2017) se mělo jednat o rozměrnější hliník, což potvrdil i výzkum v roce 2021. Z důvodu časové náročnosti, kterou vyžaduje kompletní proplavování exkavované výplně, byla v této výzkumné sezóně prozkoumána pouze jižní polovina objektu (obr. 2). Jáma byla zahloblena do podložní spraše, přičemž její báze poškodila svrchní část paleolitického souvrství.

Jedním z hlavních cílů výzkumu bylo ověření datace zájmové zahlobené struktury, jelikož materiál ze sondáže umožňoval pouze rámcové zařazení do eneolitu, s příkloněním se k jeho časné až starší fázi, a to však pouze na základě tehdejších poznatků o dokladech osídlení zájmové polohy (viz Bartík et al. 2019). Tento předpoklad byl výzkumem vyvrácen. Díky nálezům charakteristické keramiky můžeme objekt 12/2021 datovat do období kultury zvoncovitých pohárů (dále jen KZP). Doklady o působení KZP na lokalitě doposud pocházely jen z polohy SS IV, kde byl v roce 2016 prozkoumán objekt podobné velikosti (Bartík et al. 2018; Bartík 2019).

Toto nové zjištění zásadně mění pohled na aktuální stav poznání a nutí nás k zamyšlení nad dosavadní interpretací zdejších pozdně eneolitických lidských aktivit. Objev z roku 2021 rozbíjí původní koncept prostorově izolovaných aktivit v okolí jedné obytné jednotky pouze v poloze SS IV. Výsledky nového výzkumu z polohy SS III naznačují, že pozdně eneolitické osídlení Stránské skály dosahovalo mnohem větších rozměrů, než bylo původně předpokládáno. Za zásadní poznatek můžeme považovat také rozdíl v kvalitě zpracovávané suroviny. Zatímco v poloze SS IV bylo doloženo intenzivní štipání místních nekvalitních rohovců ze spodních vápenců, objekt KZP v poloze SS III obsahoval i nebývale vysoké množství dokladů zpracovávání kvalitních jemnozrnných variet rohovce typu Stránská skála ze svrchních vápenců (v řádu několika tisíců kusů).

Stejně jako objekt 2/2016 v poloze SS IV byla i nově zkoumaná struktura 12/2021 v poloze SS III multifunkční. Kromě těžby spraše a zpracovávání rohovců můžeme předpokládat také využívání objektu ke skladování a přípravě potravy, jak nasvědčují nálezy zuhelnatělých obílek a torza menší pece zapuštěné do stěny hliníku. Ve výplni objektu se nacházelo také větší množství bloků i menších úlomků vápence, z nichž některé obsahovaly ulpělé hlízy rohovců. Ve výzkumu objektu 12/2021 bude nadále pokračováno v následujících výzkumných sezónách.

Literatura

- Bartík, J. 2019:** Excavation of structure 2/2016. In: J. Kopacz (ed.): *The end of the stone age on the Stránská skála hill in Brno – Lithic production or “optimization”?* Rzeszow, Brno: Uniwersytet Rzeszowski, Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 92–101.
- Bartík, J., Kopacz, J., Nývltová Fišáková, M., Přichystal, A., Šebela, L., Škrdla, P. 2018:** The Question of Chert Exploitation by Bell Beaker People on Stránská skála Hill (Brno-Slatina, Czech Republic). *Journal of Neolithic Archaeology* 20, 185–202. DOI 10.12766/jna.2018S.10. Dostupné také z: <https://www.jna.uni-kiel.de/index.php/jna/article/view/147>.
- Bartík, J., Škrdla, P. 2021:** Brno (k. ú. Slatina, okr. Brno-město). *Přehled výzkumů* 62(1), 208–209.
- Bartík, J., Škrdla, P., Šebela, L., Přichystal, A., Nejman, L. 2019:** Mining and processing of the Stránská skála-type chert during Late Neolithic and Early Eneolithic periods. *Archeologické rozhledy* LXXI(3), 373–417.
- Milo, P., Tencer, T. 2017:** Brno – Stránská skála. *Archeogeofyzika Brno. Správa o geofyzikálním průzkumu*. Uloženo: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Obr. 2. Brno-Slatina. Stránská skála III. Pohled na objekt kultury zvoncovitých pohárů. Foto J. Bartík.

Fig. 2. Brno-Slatina. Stránská skála III. View of a Bell Beaker culture feature. Photo by J. Bartík.

Summary

Another stage of the systematic excavation of the mining and workshop area at Stránská skála near Brno (Brno-City District) continued in 2021. It documented half of a previously unknown Bell Beaker culture feature (Fig. 2) at the Stránská skála III site. The results of new research indicate that the Eneolithic occupation of Stránská skála was much more extensive than previously presumed.

Jaroslav Bartík, Klára Augustinová, Petr Škrdla, Alžběta Čerevková, David Hons, Johana Malíšková

Čejč (okr. Hodonín)

„Bílá hlína“.

Kultura zvoncovitých pohárů. Pohřební areál. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84 – 48.9323744N, 16.9537422E

Během předstihového průzkumu na trase VTL plynovodu Moravia (lokality 02/12) bylo v ploše západně od silnice Čejč–Čejkovice zachyceno několik hrobů, které je možné přiřadit ke kultuře se zvoncovitými poháry (obr. 3). Dle stavu zachovalosti skeletů bylo možné určit pohlaví pohřbených jedinců ve třech případech, v ostatních hrobech se kosterní pozůstatky dochovaly pouze v torzovitém stavu nebo vůbec. Východně od silnice byly prozkoumány další jámy, které měly hrobový charakter jak dle půdorysu, tak i podle jejich vzájemného uspořádání. V jedné z nich byla nalezena skrčená kostra bez dalšího doprovodného inventáře, nálezy uložené při dně dalších objektů byly rovněž velmi skoupé. V jedné jámě se jednalo o torzo keramické nádoby, v druhé o zvířecí kosterní pozůstatky. Ostatní jámy byly zcela bez nálezů, proto ze všech byly odebrány vzorky pro fosátovou analýzu, která by měla potvrdit či vyvrátit, zda se jedná o hroby či nikoliv.

Literatura

Neuveveno.